

Dunai Tamás

Comics – Kortárs magyar képzőművészek(?) képregényei

A székesfehérvári Csók István Képtár kortárs magyar képregényalkotók műveit tárja a nagyközönség elé. A képregény-kiállítások száma ugyan jelentősen nőtt az elmúlt évtized során, mégis úttörő tárlatot láthatnak az érdeklődők, amely révén betekintést kaphatnak napjaink magyar képregénykultúrájának egyik izgalmas szeletébe.

A kilencedik művészet Magyarországon az utóbbi évtizedben reneszánszát éli. Ez nem csak a kiadványok számának növekedését hozta magával, fontos kísérőjelensége a képregénytárlatok megszorodása is. Ezek sorában jelentős mérföldkő a *Comics – Kortárs magyar képzőművészek képregényei* című kiállítás, hiszen egy egészen új közegben tűnt fel, és emiatt közönsége is szélesebb, mint a korábbi tárlatoké.

A képregény intermediális sajátosságai miatt gyakori (és ez Magyarországon különösen jellemző), hogy a képzőművészet, az irodalom vagy a film felől közelítik meg ezt a médiumot. Mindhárom terület felfedezte a maga rokon vonásait a képregénnyel, majd be is vonta a saját vizsgálódási területébe. Ám csak az egyik vagy a másik elméleti bázisával és szempontrendszerével nem lehet leírni vagy teljes mértékben megérteni a képregénymédium jellegzetességeit, formanyelvét, működési mechanizmusait. Az interdiszciplináris megközelítés azonban még mindig hiányzik. Maga a kiállítás is csak a hagyományos szemléleti módok egyikét alkalmazza, és nem önértékén vizsgálja a képregényt, hanem képzőművészeti szempontok alapján próbálja megragadni azt.

A képregény egy autonóm művészeti ág, saját formanyelvvel, történettel, műfajokkal, amit Fehérvári Tamás esztéta jó érzékkel mutat be a kiállítás kísérőkiadványában, ám a tárlat koncepciója némileg ellentmond állításának, hiszen már a cím elárulja, hogy itt bizony nem más történik, mint a képregény képzőművészet-hoz láncolása. Úgy tűnik, hogy a képzőművész szó becsempészésére szükség volt ahhoz, hogy az NKA támogasson egy ilyen jellegű kiállítást. Feltehetően még erősen élnek a képregénnyel kapcsolatos hagyományos beidegződések, ami miatt szükség van az ilyen fogalmazásbeli kozmetikázásra ahhoz, hogy a magas kultúrához lehessen kötni egy szokás szerint a populáris kultúrához sorolt művészeti ágat. Bár erősen tartja magát, rendkívül kártékony tud lenni a magaskultúra–populáris kultúra-felosztás; különösen aggasztó ez a szétválasztás hazánkban, ahol a kortárs képregény egyáltalán nem népszerű, sőt a nagyközönség számára viszonylag ismeretlennek számít.

A tárlat annak ellenére, hogy a régi mechanizmusok segítették világra, az előítéletek és az öröklött sztereotípiák sutba dobására ösztönöz: a kiállítás célja újragondoltni a művészet-ről való eddigi elképzeléseinket. A képregényre való nyitottság viszont korlátok közé szorul: a tárlat a képregényt képzőművészeti alkotásként próbálja meg bemutatni, sokszor csak képregényrészleteket láthatunk, és az egyes oldalak olykor mint kész művek szerepelnek. A képregényalkotók egyik feléről (történetesen az írókról) ráadásul még csak említés sem esik. Pedig nem csak a szöveg, hanem gyakran a panelfelosztás és az oldalrendezés is az ő forgatókönyvük nyomán ölt végleges formát, így legalább olyan fontos szerzői az elkészült műnek, mint a rajzoló. A kettő lehet ugyanaz a személy, de korántsem minden esetben, és ennek tükrében bántó, hogy a tárlat megfigyelhető róluk – szerencsére a kiállított képregényoldalakon gyakran olvasható a nevük. Ebből is látszik, hogy a kiállítás nem annyira a képregényről, hanem annak csupán a vizuális oldaláról szól. Ez itt most a művészettörténészek köre, amelyhez hasonlóan az irodalmárok és filmesztéták is leróttak már a magukét.

A *Comics* úttörő kiállítás, ami nem nyújt ugyan átfogó képet a kortárs magyar képregényről, mégis remek ízelítőt ad belőle. Célja nem a teljes szcena bemutatása, hanem a nagyközönség elé tárni azokat az izgalmas folyamatokat, amelyek ebben a csak kevesek által ismert művészeti ágban zajlanak.

Bár számos képregény-kiállítást szerveztek az elmúlt években Magyarországon, azok jelentősége eltörpül e mostani mellett, a székesfehérvári Csók István Képtár tárlata ugyanis mind méretében, mind jellegében minőségi ugrás a korábbiakhoz képest. A kiállítás újszerűsége leginkább abban áll, hogy a képregény behatolt egy állami képtár falai közé, és azon a ponton válik valóban figyelemre méltó eseménnyé, ha hozzátesszük, hogy fiatal alkotók képregényeit teszi szemlére. Hatalmas lépés ez a kortárs magyar képregény számára, és jól illeszkedik a székesfehérvári Szent István Király Múzeum krédójához, amely sok évtizedes kiállításrendezési tradíciót követve ma is a legfrissebb képzőművészeti áramlatokat, kortárs művészeti alkotásokat igyekszik bemutatni.

Az első lépés megtételét senki sem vitathatja el Gärtner Petra művészettörténésztől, aki tető alá hozta ezt a minden ízében friss kiállítást. A Csók István Képtárban 18 kortárs alkotó munkáit állította ki, ami kellő merítésnek bizonyult. A tárlat jól ragadja meg a modern magyar képregény műfaji, stílusbeli és technikai sokszínűségét: populáris, art jellegű és a képregény mezsgyéjén elhelyezkedő darabok egyaránt találhatóak a közszemlére tett munkák közt. Hagományos ceruza- és tustechnikával, komputergrafikával, illetve kettő ötvöztetésével létrehozott művek mellett fotóképregényt is láthatunk. A kiállítás gerincét a Magyar Képregény Akadémia tagjainak és a Roham köré szerveződött gárdának a művei alkotják, de találkozhatunk más művészek, például Gróf Balázs vagy Csordás Dániel képregényeivel is. Bár számos ismert és elismert alkotó nem kapott bemutatkozási lehetőséget, így is impresszív a kiállítók listája: Baranyai (b) András, Cserkuti Dávid, Csordás Dániel, Dorcsinecz János,

Fehér Zoltán, Felvidéki Miklós, Gáspár Tamás, Gróf Balázs, Kárpáti Tibor, Lanczinger Mátvás, Odegnál Róbert, Sirály Dóri, Stark Attila, Szabó Balázs, Szöllösi Géza, Tebeli Szabolcs, Vass Richárd és Zabos Csaba. A kimaradt szerzők közt akadnak olyan hazai viszonylatban jelentős nevek, mint Ábrai Barnabás, Futaki Attila, Lakatos István vagy Pilcz Roland, de így is nagy eredmény, hogy ennyi képregényművészt sikerült megnyerni a tárlathoz. Az, hogy a kiállítók névsora a nagyközönség számára nem sokat mond, a magyar képregény viszonylagos ismeretlenségének köszönhető: egy-két országos hírű alkotótól eltekintve többségük munkáival eddig csak egy szűk réteg találkozhatott.

A tárlaton elsősorban printeket láthatunk. Az utánnymásoktól jól megkülönböztethetők az eredeti oldalak, amelyek bekeretezve, üveg alatt tekinthetők meg. Szinte minden egyes művész képei másként lettek elrendezve, és a kiállított darabok a legkülönbözőbb méretekben, sokszor nagyítva kerültek a falra. Az alkotások egy része ugyan nem teljes mű, ám több egész comics is elolvasható.

A képregények többsége megjelent már korábban, bár az egyszerű látogató ezekre a kiadványokra nem egykönnyen fog rálelni, hiszen a művek mellett nincs feltüntetve az eredeti megjelenésük helye; pedig a képregény – még a médiakonvergencia korában is – elsősorban nyomtatásban létezik. Egy képtárban bemutatva, képzőművészeti alkotásként (valamint csak részleteiben) prezentálva elveszik a képregények autentikussága. Akadnak azonban olyan darabok, amelyek természetesebb közegének hat a galéria, mint a könyv vagy a füzet: ilyen például Baranyai András több négyzetméteres, *Átszállás* című nemlineáris képregény-molinója.

A kiállítás a rendszeres képregényolvasók számára is tartogat meglepetéseket, hiszen kiadatlan művekre bukkanhatnak (például Cserkuti Dávid *Chronicles of the Blade* című egyoldala), vagy éppen betekintést nyerhetnek a képregény készítésének fázisaiba Cserkuti Dávid és Gáspár Tamás vetítéses összeállítására. Érdekességképp olykor a kész alkotás mellett megtalálható annak ceruzarajza is, mint Fehér Zoltán *Vogel is Dead* esetében. A tárlat pozitív és negatív értelemben egyaránt eklektikus. A témák, stílusok és technikák sokszínűsége mellett a különféle módon és méretben kiállított munkák a pozitív oldalt erősítik. Az egység hiánya azonban ott már kissé zavaróvá válik, amikor felfedezzük, hogy a szerzők egyik része magyar nyelvű, míg a másik angolra fordított képregényeit hozta magával a tárlatra, vagy amikor egy remek darab mellett egy önmagában értelmetlen képregénytöredékre bukkanunk.

Egy képregénytárlat minden esetben amolyan intermediális kísérlet, hiszen kiragadja természetes közegéből a műveket. A székesfehérvári kiállítás azonban nagyobb hasznára lehet a kortárs képregénynek, mint pár új magyar kiadvány, hiszen míg az elmúlt évek képregénydömpingjéből alig-alig profitáltak a hazai alkotók, egy képtárba bejutva új közönséget érhetnek el.

(*COMICS – Kortárs magyar képzőművészek képregényei*, Csók István Képtár, Székesfehérvár, 2009. október 17 – 2010. január 31.)